

OBSAH

PŘEDMLUVA	5
ÚVOD	7

ČÁST PRVNÍ

RANÝ STŘEDOVĚK

První kapitola

KRISE OTROKÁŘSKÉHO ŘÁDU V ŘÍMSKÉ ŘÍŠI	21
---	----

Krise otrokářské formace. — Kolonát. — Daňový útlak. — Vojenská diktatura. — Hospodářský úpadek západní římské říše. — Růst politické samostatnosti velkostatkářů. — Křesťanská církev. — Kacířství.

Druhá kapitola

SPOLEČENSKÉ ZŘÍZENÍ „BARBARŮ“	32
---	----

„Barbarské“ kmeny. — Keltové. — Společenské zřízení Germánů za Caesara. — Společenské zřízení Germánů v době Tacitově. — Společenské zřízení Slovanů. — Římská říše a „barbaři“. — Dějiny společenského zřízení „barbarů“ v buržoasní historiografii.

Třetí kapitola

VZNIK „BARBARSKÝCH“ STÁTŮ NA ÚZEMÍ ZÁPADNÍ ŘÍMSKÉ ŘÍŠE	48
--	----

Podmanění římské říše „barbary“ a povstání otroků a kolonů. — „Veliké stěhování národů“. Gotové v Černomoří. — Hunský svaz. — Povstání Visigotů a revoluční hnutí v podunajských provinciích v sedmdesátých až osmdesátých letech IV. století. — Alarichův pochod na Řím. — Vznik visigotského království. — Povstání bagaudů a pád římského panství v Gallii. — Povstání bagaudů ve Španělsku a jeho dobytí „barbary“. — Revoluční hnutí agonistiků v severní Africe. — Království Vandalů a Alanů v severní Africe. — Attilova tažení. — Odoakarův převrat. — Ostrogoti v Itálii. — Langobardi v Itálii. — Anglosasové v Británii. — Frankové v Gallii. — Důsledky „barbarských“ výbojů a povstání otroků pro západní Evropu. — Křesťanská církev a „barbaři“. — Theorie „germanistů“ a „romanistů“ a jejich kritika.

Čtvrtá kapitola

LIDOVÁ POVSTÁNÍ A „BARBARSKÉ“ ÚTOKY NA VÝCHODNÍ ŘÍMSKOU ŘÍŠI VE IV.—VII. STOLETÍ	70
--	----

Vytvoření východní římské říše. — Zvláštnosti vývoje východní římské říše. — Organizace řemesla a obchodu v rané Byzanci. — Agrární zřízení Byzance ve IV.—VI. století. — Stát a církev ve východní římské říši

ve IV.—VI. století. — Postavení lidových mas v Byzanci ve IV.—VI. století. — Revoluční hnutí otroků a kolonů koncem IV. a počátkem V. století. — Revoluční hnutí v Malé Asii koncem IV. a počátkem V. století. — Neúspěšný pokus o restauraci otrokářské říše za císaře Justiniana (527 až 565). — Třídní boj v Byzanci v VI. století. Povstání „Niká“ r. 532. — Hnutí skamarů v podunajských provinciích říše. — Kacířská hnutí ve východní římské říši. — Justinianovo zákonodárství a jeho reakční charakter. — Justinianova zahraniční politika. — Vratkost Justinianových dobytelských zisků a ztráty říše na západě. — Války Byzance na východě a severu. — Nová vlna revolučního hnutí otroků a kolonů ve východní římské říši. (Konec VI. a začátek VII. století.) — Význam vpádu Slovanů pro osudy východní římské říše. — Slovanská tažení na Byzanc v VI.—VII. století. — Výsledky revolučního hnutí v říši a výsledky tažení Slovanů.

Pátá kapitola

ROZVOJ FEUDALISMU VE FRANSKÉM STÁTĚ 92

1. FRANSKÝ STÁT MEROVEOVŮ 92

Staří Frankové. — Dobytí Gallie Franky. — Společenské zřízení Franků podle „Sálského zákoníku“. — Hospodářský základ franské společnosti. Občina-marka. — Rozpad rodových vztahů u Franků. — Růst velkého pozemkového vlastnictví a zničení svobodného rolnictva. — Růst soukromé moci. — Povstání lidových mas. — Vznik státu Franků. Změny v místní správě. — Ústřední vláda. Zesílení královské moci. — Drobení státu za nástupců Chlodvíkových. — Vítězství velkostatkářské aristokracie. — Sjednocení země austrasijskými majordomy.

2. FRANSKÁ MONARCHIE KARLOVŮ 104

Převrat v pozemkových vztazích. — Karel Martell. Boj s Araby. — Beneficiální reforma Karla Martella a její sociální význam. — Uchvácení královské moci Pipinem Krátkým. — Vytvoření papežského území. — Války v jižní Gallii a za Rýnem. — Rozšíření území franského státu za Karla Velikého. Dobytí langobardského království. — Válka s Araby. — Podmanění Saska a jeho feudalizace. — Podmanění Bavorska. Války s Avary. — Výsledky válek Karla Velikého. Vyhlášení císařství. — Upevnění říšských hranic. — Mezinárodní postavení říše Karla Velikého. — Říše Karla Velikého jako dočasné vojensko-administrativní spojení. — Legenda buržoasní historiografie o Karlu Velikém.

3. DOVRŠENÍ PŘEV RATU V POZEMKOVÝCH VZTAZÍCH. ROZVOJ FEUDÁLNÍCH VZTAHŮ A ZNEVOLNĚNÍ ROLNÍKŮ VE STÁTĚ KARLOVŮ 115

Dovršení převratu v pozemkových vztazích. — Násilí velkostatkářů na svobodných rolnících. — Vznik feudální závislosti a znevolnění svobodného rolnictva. — Úloha církve při zabírání půdy rolníkům. — Imunita. — Vasalství. — Organizace velkostatku. — Feudální panství. — Panská půda. — Pozemky rolníků. — Naturální charakter hospodářství. — Postavení závislého rolnictva. — Povstání rolníků. — Politická organizace státu Karlovců. — Feudalizace místní správy. — Třídní obsah královské politiky. — Rozpad říše Karla Velikého a jeho příčiny. — Nájedy Normanů. — Nájedy Arabů a Uhrů.

Šestá kapitola

ZÁPADNÍ EVROPA V IX.—XI. STOLETÍ	136
1. <i>FRANCIE V IX.—XI. STOLETÍ</i>	136
Feudální roztržičnost Francie. — Hospodářský vývoj Francie v IX. až XI. století. — Nevolné a závislé rolnictvo. — Rolnická povstání. — Feudálové a feudální hierarchie. — Feudální hrady a rytířská výzbroj. — První Kapetovci.	
2. <i>NĚMECKO, ITALIE A PAPEŽSKÁ KURIE V IX.—XI. STOLETÍ</i>	146
Oddělení Německa od říše Karla Velikého. — Proces feudalizace. — Občina-marka a růst velkostatku. — Odpor rolníků proti znevolnění. — Třídní složení společnosti a stavovské zřízení. — Vývoj feudálního státu. — Saská dynastie v Německu. — Královská moc a duchovenstvo. — Ottonská privilegia. — Agrese německých feudálů proti Polabským Slovanům. — Války s Maďary. — Plány na dobytí Itálie. — Itálie v IX. až XI. století. — Vznik císařství za Oty I. — Povstání Polabských Slovanů. — Růst drobného rytířstva a jeho úloha při zesílení císařů franské dynastie. — Clunyské hnutí, jeho příčiny a cíle. — Postavení papežské stolice v první polovině XI. století a vztahy papežů a císařů. — Papež Řehoř VII. (Hildebrand). — Boj Řehoře VII. s Jindřichem IV. — Wormský konkordát. — Zesílení moci knížat. — Italská města ve druhé polovině X. a v XI. století.	
3. <i>ANGLIE DO POLOVINY XI. STOLETÍ</i>	167
Společenské zřízení Anglosasů po dobytí Britannie. — Svobodná občina-marka a počátek jejího rozkladu. — Pokřesťanění Anglosasů. — Růst velkostatku a znevolnění rolníků. — Politická organizace anglosaského království. — Spojení anglosaských království v jednotný stát v IX. století. — Dánské nájezdy. — Boj s Dány v X. století a nové sjednocení Anglie. — Obnovení dánských nájezdů a podmanění Anglie dánskými králi. — Rozvoj feudálních vztahů v IX.—XI. století. — Anglosaská imunita (soka a saka). — Svobodné rolnictvo. Nedokončená feudalizace. — Anglický feudální statek a závislé rolnictvo počátkem XI. století.	

Sedmá kapitola

ZÁPADNÍ SLOVANÉ V V.—XI. STOLETÍ	179
Sídla západoslovanských kmenů. — Hospodářství a společenské zřízení západních Slovanů v V.—VIII. století. — Slovanské knížetství Sámovo. — Velkomoravská říše (830—906). — Vznik českého státu. — Styky českého státu s Kyjevskou Rusí. — Vznik polského státu. — Polabští a Pobaltští Slované a jejich boj proti německé agresi v X.—XI. století. — Náboženství západních Slovanů.	

Osmá kapitola

ROZVOJ FEUDALISMU V BYZANTSKÉ ŘÍŠI V VII.—XI. STOLETÍ.	193
Agrární uspořádání Byzance podle „Zemědělského zákona“. — Změny ve vojenském a administrativním zřízení říše. — Postavení lidových mas Byzance v VII.—IX. století. — Třídní boj v Byzanci v VIII.—IX. století. Hnutí paulikiánů. — Vnitřní a zahraniční politická situace Byzance	

v VIII. století. — Obrazoborské hnutí a jeho sociální podstata. — „Ekloga zákonů“ a její charakter. — Politika Isaurijců vůči lidovým masám. — Třídní boj v Byzanci v IX. století. Povstání Tomáše Slovana (821—825). — Obnova uctívání obrazů. — Boj paulikiánů proti byzantské vládě v IX. století. — Další feudalizace Byzance koncem IX. a v X. století. — Třídní boj v Byzanci v X. století. — Agrární zákonodárství makedonské dynastie. — Byzantské město v X. století podle „Eparchovy knihy“. — Zahraněční politika Byzance v IX. a X. století. — Byzantské církevní misie a jejich charakter. — Byzanc a Rusko v IX. a X. století. — Byzanc v XI. století.

Devátá kapitola

JIŽNÍ SLOVANÉ V VII.—XI. STOLETÍ 214

Území, hospodářství a společenské zřízení jižních Slovanů v polovině VII. století. — Předpoklady a zvláštnosti vzniku jihoslovanských států. — Bulharský stát od konce VII. do poloviny IX. století. — Formování feudálních vztahů v Bulharsku. — Rozkvět prvního bulharského carství. — Postavení lidových mas a jejich boj s utlačovateli. — Bogomilské hnutí. — Pád prvního bulharského carství. — Srbové v VII.—X. století. — Zvláštnosti vývoje Slovinců a Charvátů. — Slovinci v VI.—IX. století. — Boj Charvátů za nezávislost v VI.—IX. století. — Společenský řád a státní zřízení Charvátska v X.—XI. století. — Města v jaderském pomorí. — Oslabení charvátského státu a ztráta jeho samostatnosti.

ČÁST DRUHÁ

XI. — XV. STOLETÍ

Desátá kapitola

HOSPODÁŘSKÝ VÝVOJ ZÁPADNÍ EVROPY OD XI. STOLETÍ. VZNIK A ROZVOJ STŘEDOVĚKÝCH MĚST 237

Převládání naturálního hospodářství. — Charakter měst v západní Evropě za raného středověku. — Města na Východě. — Vývoj výrobních sil v raném středověku. — Oddělení řemesla od zemědělství a vznik měst. — Kritika buržoasních teorií o původu měst. — Města jako střediska řemesla a obchodu. — Řemeslníci — základ městského obyvatelstva. — Obchod a kupci. — Boj měst s feudálními pány. — Typy městské samosprávy. — Vnější vzhled středověkého města. — Městské řemeslo a cechy. — Řemeslo a trh. — Patriciát a cechy. — Třídní rozvrstvení ve městě. — Přeměna tovaryšů ve stálé námezdní síly. — Obchod ve XIII.—XIV. století. — Směnárníci a lichvářský kapitál. — Přeměny v sociálním zřízení vesnice.

Jedenáctá kapitola

KŘÍŽÁCKÉ VÝPRAVY 266

Všeobecné příčiny křížáckých výprav. — Putování na Východ. — Situace na Východě. Byzanc v předvečer křížáckých výprav. — Počátek první křížácké výpravy. — Výprava chudiny. — Výprava feudálů. — Státy křížáků na Východě. — Italský obchod na Východě. — Nepevnost kři-

žáckých dobovatelských zisků. — Řádoví rytíři. — Druhá křížácká výprava. — Saladinův stát. — Třetí křížácká výprava. — Čtvrtá křížácká výprava. — Latinské císařství. — Úpadek křížáckého hnutí. — Poslední křížácké výpravy. — Následky křížáckých výprav. — Mongolské výboje. — Západní Evropa a Rus.

Dvanáctá kapitola

FRANCIE V XI.—XV. STOLETÍ	291
1. ZESÍLENÍ FEUDÁLNÍ MONARCHIE	291
Růst měst. — Boj měst s pány. — Historie laonské komuny. — Změny v postavení rolníků. — Rolnická povstání. — Královská moc a církev. — Zesílení královské moci. — Správa královské domény. — Král a velcí feudálové. — Pokus o uchvácení Flander. — Daňová politika. — Střetnutí krále s papežem. — Proces s templáři. — Legisté. — Feudální opisece. — Povstání rolníků a měst. — Generální stavy.	
2. STOLETÁ VÁLKA, ROLNICKÁ A MĚSTSKÁ POVSTÁNÍ	310
Počátek stoleté války. — Pařížské povstání v letech 1356—1358. — Jacquerie. — Potlačení jacquerie a pařížského povstání. — Francie ve druhé polovině XIV. století. — Feudální rozbroje. — Městská a rolnická povstání. — Obnovení stoleté války. — Partyzánská válka. — Jeanne d'Arc. — Konec stoleté války.	
3. POLITICKÉ SJEDNOCENÍ FRANCIE	324
Upevnění královské moci. — Bankéři ve finanční správě. — Prodávání úřadů. — Sjednocení Francie.	

Třináctá kapitola

ANGLIE V XI.—XV. STOLETÍ	331
1. NORMANSKÉ VÝBOJE A VÝVOJ FEUDALISMU V ANGLII (XI.—XII. STOLETÍ)	331
Dobytí Anglie Normany. — Definitivní podrobení země dobyvateli. — Význam normanského záboru. — Nová feudální šlechta. — Svéráznost lenní soustavy v Anglii a zesílení královské moci. — Soupis pozemků v r. 1086 a „Kniha posledního soudu“. — Postavení rolnictva. — Upevnění královské moci. — Města a měšťané. — Organizace státní správy. — Jindřich I. — Růst měst. — Obchod s vlnou. — Rozvoj soustavy státní správy. — Feudální nesváry. — Zesílení královské moci ve druhé polovině XII. století. — Reformy Jindřicha II. Plantageneta. — Spor s církví. — Počátek dobývání Irska. — Panování Richarda I. — Lidové bouře v Londýně.	
2. ANGLIE VE XIII. STOLETÍ. VELKÁ LISTINA SVOBOD A VZNIK PARLAMENTU	349
Hospodářský vývoj Anglie ve XIII. století. — Zhoršené postavení rolnictva a zosíření třídního boje na vesnici. — Zvláštnosti sociálního vývoje třídy feudálů v Anglii. — Rozvoj anglických měst ve XIII. století. Zosíření sociálního boje ve městech. — Charakter jazykových rozdílů v Anglii ve XIII. století. — Politika Jana Bezzemka. Boj za Velkou listinu svobod. — Velká listina svobod. — Povstání proti králi. Vznik baronské oligarchie. — Občanská válka v letech 1263—1265. — Vnitřní politika Eduarda I. — Dobyvatelské války Eduarda I. — Anglický par-	

lament koncem XIII. a počátkem XIV. století. — Třídní podstata anglického parlamentu. — „Soudecové míru“.

3. *POVSTÁNÍ WATA TYLERA. KRIZE FEUDALISMU V ANGLII V XV. STOLETÍ* . . . 360
 Vývoj anglické vesnice ve XIV. století. — „Černá smrt“. — „Dělnické zákonodárství“. — Zhoršené postavení rolníků a třídní boj na vesnici. — Zostření sociálního boje ve městech. — Stoletá válka. — Hnutí za reformu církve v Anglii. — Viklef. — Lollardi. John Ball. — Vznik sel-ského povstání. — Tažení vzbouřených sedláků na Londýn. — Požadavky sedláků. — Potlačení povstání. — Postavení rolnictva v XV. století. — Hospodářský vývoj anglické vesnice v XV. století. — Nová a stará šlechta. — Rozvoj anglické výroby a obchodu v XV. století. — Krize feudalismu v Anglii v XV. století. — Lancasterská dynastie. — Povstání Jacka Cada (1450). — Feudální anarchie. Válka Červené a Bílé růže. — Dynastie Yorků. — Počátek vytváření anglického národa.

Čtrnáctá kapitola

NĚMECKO, ITALIE A PAPEŽSKÁ KURIE VE XII.—XIII. STOLETÍ. 378

Německo ve XII.—XIII. století. — Itálie ve XII.—XIII. století. Postavení rolnictva v Itálii. — Italská města. — Německo za Fridricha I. Barbarossy. — Inocenc III. — Fridrich II. Hohenštaufský. — Konec Hohenštaufů a pád císařské moci.

Patnáctá kapitola

NĚMECKO VE XIII.—XV. STOLETÍ 395

Německé výboje za Labem a v pobaltských zemích. — Zabraní zemí Obodritů a Laticů. — Způsob německého osidlování. — Ztročení a vyhlazení západoslovanských kmenů. — Dobyty východního Pobaltí. — Obsazení Pruska a řád německých rytířů. — Dobyty země na středním Dunaji a vznik Rakouska. — Ztročení Frísů. — Postavení sedláků. — Městské svazy. — Švábský a rýnský městský svaz. — Německá knížata a císařská moc. Rudolf Habsburský. — Dynastie Lucemburků. — Ludvík Bavorský. — Karel IV. a Zlatá bulla. — Říše koncem XIV. a v XV. století.

Šestnáctá kapitola

ČECHY VE XII.—XV. STOLETÍ 415

Rolnictvo a feudálové. — Čechy a říše římsko-německá. — Rozvoj výrobních sil v zemědělství ve XII. a XIII. století. — Oddělení řemesla od zemědělství a rozvoj měst. — Rozmach těžby drahých kovů. — Německá kolonisace. Přejít k peněžní formě feudální renty. Emfyteutické právo. — Vzdůst významu českého státu za Přemysla II. — Zesílení moci české šlechty a počátky lucemburské dynastie. — Hospodářský rozkvět českého státu ve druhé polovině XIV. století. — Zahraniční obchod českých zemí ve druhé polovině XIV. století. — Rozmach české kultury ve druhé polovině XIV. století. — Zahraniční politika českého státu ve druhé polovině XIV. století. — Oposice proti katolické církvi. — Konflikt s katolickou církví. — Zostření třídních rozporů a počátek husitského revolučního hnutí. — Povstání pražské chudiny r. 1419. — Chudina v šele

revolučního hnutí. Založení Tábora. — Husitská měšťanská oposice. — Křížácké výpravy proti husitům a jejich neúspěch. — Boj mezi tábory a kališníky. — Husitské výpravy za hranice. — Jednání husitů s koncilem basilejským a kompaktáta. Porážka revolučních vojsk. — Zesílení moci panstva.

Sedmnáctá kapitola

ITALIE A PAPEŽSKÁ KURIE VE XIII.—XV. STOLETÍ 436

Nejdůležitější státy v Itálii. — Jižní Itálie. — Papežské území. — Papežové v Avignonu. — Cola di Rienzo. — „Veliký rozkol“. — Kostnický koncil. — Koncil basilejský. — Městské státy v severní Itálii. — Janov. — Benátky. — Florencie. — Politický boj ve Florencii ve XIII. století. — Povstání ciompi. — Tyranie rodu Medici. — Tyranie v italských městech. — Povstání Dolcino.

Osmnáctá kapitola

ŠPANĚLSKO A PORTUGALSKO V XI.—XV. STOLETÍ. 449

Arabové ve Španělsku. — Reconquista. — Aragon. — Kastilie. — Portugalsko. — Královská moc a kortesy. — Zostření třídního boje. — Spojení Kastilie a Aragonu.

Devatenáctá kapitola

SKANDINAVSKÉ ZEMĚ V XI.—XV. STOLETÍ 462

Pozdní rozvoj feudalismu ve skandinávských zemích.

1. *DÁNSKO* 462

Vývoj feudalismu v Dánsku. — Dánské výboje ve XII. a XIII. století. — Feudální různice. — Feudálové a královská moc. — Zesílení královské moci ve druhé polovině XIV. století. — Kalmarská unie. — Postavení dánských rolníků v XV. století. — Zesílení moci velkých feudálů.

2. *ŠVÉDSKO* 469

Pomalé tempo feudalizace. — Dobyty Finska. — Upevnění feudálních vztahů. — Švédsko v Kalmarské unii. — Povstání Engelbrekta. — Obnovení unie.

3. *NORSKO* 473

Zvláštnosti sociálního zřízení v Norsku. — Boj rolnictva s duchovenstvem a šlechtou. — Norsko v unii se Švédskem a Dánskem.

Dvacátá kapitola

POLSKO V X.—XV. STOLETÍ 476

Proces feudalizace. — Rozpad Polska na úděly. Velmožové. — Německá kolonizace. — Hospodářské styky Polska s Rusí. — Polsko-ruské vztahy v XI.—XIII. století. — Sjednocení Polska. — Výsady pánů a drobné šlechty. Unie s Litvou. — Zesílení drobné šlechty. — Růst měst a obchodu ve XIV. a XV. století. — Drobná šlechta a města. — Zvýšené vykořisťování rolníků.

Jednadvacátá kapitola

UHRY, VALAŠSKO, MOLDAVSKO A SEDMIHRADSKO V XI.—XV. STOLETÍ 491

1. UHRY V XI.—XV. STOLETÍ 491

Společenské zřízení Maďarů. Proces feudalisace. — Vznik uherského státu. Štěpán I. — Přijetí křesťanství. — Znevoldnění rolníků. Rolnická povstání. — Zahraničně politická situace Uher koncem XI. a ve XII. století. — Vzájemné vztahy Uher a Rusi. — Růst moci magnátů. — Rozvoj hospodářství ve XIII. století. Města. — Vpád Mongolů. — Hospodářský rozmach ve XIV. století. Předpoklady dočasného zesílení královské moci. — Dynastie Anjouovců. — Nástup osmanských Turků. — Jan Hunyady a Matyáš Korvín. — Džovo povstání. — Pád uherského státu.

2. VALAŠSKO, MOLDAVSKO A SEDMIHRADSKO V XI.—XV. STOLETÍ 504

Stěhování národů na území Valaška, Moldavska a Sedmihradska. — Původ rumunského národa. — Vznik feudálních vztahů. — Mezinárodní postavení dunajsko-karpatských zemí v X.—XIII. století. — Vznik moldavského a valašského knížetství. — Hospodářský rozvoj Moldavska a Valaška koncem XIV. a v XV. století. — Rozvoj feudálních vztahů ve Valašsku a Moldavsku. — Rolnická povstání. — Valaško koncem XIV. a v XV. století a střetnutí s osmanskými Turky. — Moldavsko v XV. století a boj s osmanským Tureckem. — Moldavsko, Valaško a Sedmihradsko pod tureckým jhem.

Dvaadvacátá kapitola

ZEMĚ JIŽNÍCH SLOVANŮ VE XII.—XV. STOLETÍ 517

Bulharský a srbský lid pod panstvím Byzance. — Boj bulharského a srbského lidu za nezávislost. — Hospodářský rozvoj Bulharska ve XIII. až XIV. století. — Společenské zřízení druhého bulharského carství. — Zahraničně politická situace Bulharska v první polovině XIII. století. — Selská válka v letech 1277—1280. — Rozpad bulharského feudálního státu. — Srbsko ve XIII. století. — Hospodářský rozvoj Srbska. — Zahraničně politická situace Srbska koncem XIII. a v první polovině XIV. století. — Zákoník Štěpána Dušana. — Státní zřízení Srbska ve XIV. století. — Rozpad srbského feudálního státu. — Bosna v XI.—XV. století. — Boj Slovanů na jaderském pobřeží proti Benátkám. — Dubrovník. — Hrdinský boj jižních Slovanů proti Turkům.

Třiaadvacátá kapitola

BYZANTSKÁ ŘÍŠE V XI.—XV. STOLETÍ 538

Sociální a hospodářský vývoj Byzance v XI.—XII. století. — Řemeslo a obchod v XI.—XII. století. — Politické dějiny Byzance v XI.—XII. století a lidová povstání. — Panování Andronika Komnena. — Latinská říše. — Císařství nikajské. — Obnovení byzantské říše. — Pozdní byzantský feudalismus (XIII.—XV. století) a jeho zvláštnosti. — Postavení závislého rolnictva ve XIII.—XV. století. — Svobodné rolnictvo a občina v pozdní Byzanci. — Počínající rozklad feudálního hospodářství v By-

zanci. — Byzantské město ve XIII.—XV. století. — Třídní boj v Byzanci ve XIII. až XV. století. — Lidová hnutí v polovině XIV. století. Povstání zelotů (1342—1349). — Feudální různice v Byzanci. — Zahraničně politická situace Byzance ve XIII. — XV. století. — Boj uvnitř vládnoucí třídy Byzance. — Příčiny pádu byzantské říše. — Turecké výboje na Balkáně. — Dobytí Cařihradu Turky.

Čtyřicetá kapitola

STŘEDOVĚKÁ KULTURA V ZÁPADOEVRÓPSKÝCH ZEMÍCH (V. AŽ XIII. STOLETÍ)

599

Monopol církve v oblasti intelektuálního vzdělání v období raného středověku. — Poměr katolické církve k antické kultuře. — Apologie katolické církve v současné buržoasní historiografii. — Tak zvaná „karolinská renesance“. — Duchovní kultura lidových mas v raném středověku. — Lidová tvorba v oblasti užitého umění. — Vznik městské kultury na Západě. — Městská hudba a městské divadelní umění. — Městská literatura. — Vznik světských škol ve městech. — Petr Abélard jako představitel rané městské kultury. — Vaganti a jejich básnická tvorba. — Rytířská literatura. — University. — Pařížská universita. — Scholastika. — Roger Bacon. — Katolická reakce na universitách. — Novotomismus. — Katolická církev — rozsevač temna a nevědomosti. — Středověké umění.

Pěťadvacátá kapitola

ZROD BURŽOASNÍ IDEOLOGIE, RANÁ RENESANCE A HUMANISMUS V ITALII (XIV.—XV. STOLETÍ).

597

Vznik buržoasie v italských městech. — Zrod buržoasní inteligence. — Rozvoj poznatků o přírodě spjatý s rozvojem techniky. — Světský charakter renesanční kultury. — Individualismus buržoasního světového názoru. — Poměr humanismu k náboženství a církvi. — Dante. — Petrarca a Boccaccio. — Umění rané renesance. — Studium antické kultury. — Lidové zdroje renesanční kultury. — Vědomí národní jednoty. — Humanistická osvěta a její střediska. — Pedagogické myšlenky humanistů. — Historiografie rané renesance. — Raná renesance v jiných evropských zemích.

Šestadvacátá kapitola

STŘEDOVĚKÁ KULTURA SLOVANSKÝCH NÁRODŮ A BYZANCE.

617

1. KULTURA BYZANCE VE IV.—XV. STOLETÍ

Byzantská kultura ve IV.—VI. století. — Byzantská věda a filosofie ve IV.—VI. století. — Byzantsí historikové IV.—VI. století. — Byzantská literatura ve IV.—VI. století. — Byzantské umění ve IV.—VI. století. — Byzantská kultura v VII.—IX. století. — Lidová kultura v VII.—IX. století. — Výtvarné umění a architektura v VII.—IX. století. — Byzantská kultura v X.—XV. století. — Byzantská filosofie a věda v X.—XV. století. — Historikové X.—XV. století. — Byzantská literatura v X.—XV. století. — Lidová kultura v X.—XV. století. — Byzantské umění v X.—XII. století. — Byzantské umění ve XIV.—XV. století.

2. KULTURA JIŽNÍCH SLOVANŮ V VII.—XIV. STOLETÍ	630
Zvláštnosti jihoslovanské kultury. — Bulharská kultura v raném středověku. — Vznik slovanského písma. — Činnost Metodějových žáků v Bulharsku. — Bulharská literatura z konce IX. a z X. století. — Práce Konstantina Presbytera. — Dílo mnicha Chrabra „O písmenech“. — Vědecká a literární činnost Jana Exarchy Bulharského. — Literatura zaměřená proti bogomilům. — Krásná literatura. — Lidová kultura v IX.—X. století. — Hmotná kultura a umění v Bulharsku v IX.—X. století. — Bulharská kultura v XI.—XII. století. — Bulharská kultura ve XIII.—XIV. století. — Lidová literatura ve XIII.—XIV. století. — Architektura a umění ve XIII.—XIV. století. — Kultura Srbů a Charvátů ve středověku. — Rozvoj písemnictví v Srbsku a Charvátsku. — Srbská a charvátská literatura ve středověku. — Apokryfní literatura a povídky. — Srbská a charvátská lidová kultura raného středověku. — Ústní lidová tvorba. — Srbská a charvátská architektura ve středověku. — Srbské a charvátské výtvarné umění ve středověku. — Umělecké řemeslo v Srbsku a Charvátsku ve středověku. — Kulturní svazky jižních Slovanů s Rusí.	
3. KULTURA ZÁPADNÍCH SLOVANŮ V IX.—XV. STOLETÍ	648
Raná kultura západních Slovanů. Lidové písně a tradice. — Kultura v Čechách. Písemné památky z X.—XIII. století. — Stavitelské památky z X.—XIII. století. — Negativní vliv německé kolonisace na rozvoj české kultury. — Rozkvět české kultury ve XIV. století. — Kultura v Čechách koncem XIV. a v XV. století. — Lidová kultura z doby husitského revolučního hnutí. — Humanismus v v Čechách. — Polská kultura. Písemné památky z XI.—XIII. století. — Architektura v X.—XIII. století. — Rozkvět polské kultury ve XIV.—XV. století.	
CHRONOLOGICKÝ PŘEHLED	663
SEZNAM LITERATURY	673
JMENNÝ REJSTŘÍK	717
ZEMĚPISNÝ REJSTŘÍK	724